

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

בס"ד, יום ג' פרשת מטות מסעי, כ"ד תמוז תשפ"ד

גיליון מס' 448

דבר העורך

הסרת הפיקוח מחברת 'מור'

עדכונים חשובים: ועד הפיקוח ההלכתי שע"י בד"ץ העדה החרדית ירושלים מפרסם בימים אלו הודעות נחוצות.

במודעה הראשונה, הננו להודיע כי החל מתאריך כ"ו בתמוז תשפ"ד 01/08/2024 יוסר הפיקוח ההלכתי מכל מסלולי ההשקעות של חברת 'מור' גמל ופנסיה בע"מ ואין לנו יותר פיקוח על הנעשה שם.

העדכון מיועד לכל אדם שיש לו קופת גמל או פנסיה, או כספי חיסכון אחרים, כולל מסלול חיסכון לכל ילד, בחברת הפנסיה 'מור', שנקראה בעבר 'אינטרגמל', עליו להעביר את הכספים למסלול כשר.

במודעה השניה, מתפרסם שינויים שבוצעו בחודשים האחרונים במסלולי ההשקעות בחברות הביטוח והגמל:

מסלולים כשרים חדשים בפיקוח; בחברות איילון ביטוח, אלטשולר שחם, הראל ביטוח, הראל פנסיה וגמל, מגדל קרנות נאמנות, מנורה ביטוח.

שינוי השם במסלולים כשרים קיימים; בחברות הפניקס, מנורה ביטוח, מנורה פנסיה וגמל, וכל מסלולי עוקבי מדד.

חשוב לדעת; בחברת הראל ביטוח מסלול אג"ח ממשלת ישראל (177) בוצע מיזוג למסלול לא כשר, ויש להעביר את הכספים למסלול חילופי כשר.

ניתן להשיג במערכת 'הילכתא' מאמרים לביורו חיוב האחריות על המפקיד; גיליון 92 בנושא 'דיבת בביטוח לאומי', וגיליון 368 בנושא 'פרוזבול בחסכון לכל ילד'.

ברכת התורה עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'מלאכה בשעת תפילה'

תְּנֵה בְּנֵי לִבְךָ לִי

תפילה כהלכה: במסגרת סדרת הגיליונות בנושא 'תפילה כהלכה', הנושא בגיליון שלפנינו (מספר 448), 'מלאכה בשעת התפילה'. ובהמשך לכך הנושא בגיליון הבא (מספר 449) 'ניגוב ידים בשעת ברכה'. ובגיליון שאחרי (מספר 450) 'צדקה באמצע התפילה'.

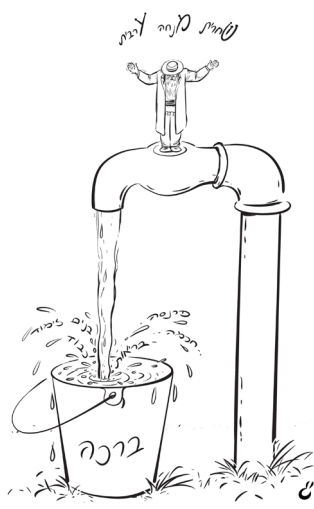
עלינו לברר, דין עשית מלאכה בשעת ברכה, פסוקי דזמרה, קריאת שמע, שמונה עשרה, סדר התפילה, ברכת המזון. חילוקי הדינים בין דבר מצוה (צדקה, קימה לתלמיד חכם), לדבר הרשות (טיפול בילדים, ניגוב ידים, הליכה), ולאפשרושי מאיסורא.

1. איסור רמיזה בקריאת שמע

עשה אותן קבע: מבואר בגמ' (יומא דף יט:) הקורא את שמע על ירמוז בעיניו, ולא יקרוץ בשפתותיו, ולא יורה באצבעותיו. והעושה כן עליו נאמר **הפסוק** (ישעיהו

פרק מג פסוק כב) וְלֹא אֶתִי קְרָאתָ יַעֲקֹב. ורב שרמז בקריאת שמע (שהגירסה הנכונה במשנה היא אמר רבי זכריה בן קבוטל, ולא פקוטל), היה רק בפרק שני, כי בפרק ראשון אסור. ורבי אחא דורש על כך את הפסוק (דברים פרק ו פסוק ז), וְדִבַּרְתָּ בָּם עֲשֵׂה אֹתוֹן קִבַּע וְאַל תַּעֲשֶׂה עֲרֵאִי.

רש"י (שם)

ועד הפיקוח ההלכתי
שע"י בד"ץ העדה החרדית ירושלים
ועד פיקוח אג"ח, ג.מא ירושלים פלז 4040004-0101-0000000

ערכין חשוב ונחוצין

הנהלת הפיקוח
מחברות הפיקוח והגמל
פיקוחים (הפיקוחים והגמל אג"ח)

הנהלת הפיקוח
מחברות הפיקוח והגמל
פיקוחים (הפיקוחים והגמל אג"ח)

ועד הפיקוח ההלכתי
שע"י בד"ץ העדה החרדית ירושלים
ועד פיקוח אג"ח, ג.מא ירושלים פלז 4040004-0101-0000000

הודעה נחוצה לציבור

הנהלת הפיקוח
מחברות הפיקוח והגמל
פיקוחים (הפיקוחים והגמל אג"ח)

יוסר הפיקוח ההלכתי
מכל מסלולי ההשקעה
של חברת
"מור גמל ופנסיה בע"מ"
האין לנו יותר פיקוח על הנעשה שם

תפילה היא רחמים, וצריכה כוונה יתירה (מאירי שם).
שואלת הגמ' איך מותר לקרוא בראש האילן אפילו בזמן שעוסקין במלאכה, הרי הקורא את שמע צריך שיכוין את לבו, ומתרתת הגמ' שצריך ליבטל ממלאכתו בשעה שקורא. שואלת הגמ' הרי בית הלל אומרים שעוסקין במלאכתן וקורין, מתרתת הגמ' שבפרק ראשון צריך ליבטל ממלאכתו כי הכוונה מעכבת, אבל בפרק שני לא צריך ליבטל ממלאכתו, כי הכוונה אינה מעכבת.

ונחלקו הראשונים בטעם הדין;

כוונה: לשיטת רש"י ותוס' **ובעל המאור** טעם האיסור מלאכה הוא בגלל חיוב כוונה, ונחלקו עד היכן הכוונה מעכבת, לדעת רש"י פרק ראשון היינו פרשת שמע שמעכב בה כוונה. ונחלק עליו תוס' שהרי כאן עוסקים בדעת רבא שסובר שרק בפסוק ראשון מעכבת הכוונה, ולכן רק בפסוק ראשון צריך ליבטל ממלאכתו. (והוסיף הבעל המאור שגם האיסור לרמוז בעיניו הוא בגלל כוונה).

קקורא ארעי: מאידך לשיטת הר"ף (ברכות דף ט. מדפי הר"ף), וכשיטתו נוקטים הרא"ש (פרק ב סימן ג), **והרמב"ם** (קריאת שמע פרק ב הלכה ד, וכס"מ שם), **ורוב הראשונים**, הטעם שצריך ליבטל ממלאכה בפרק ראשון הוא כדי שלא יהא קקורא ארעי.

ובכך מיישב הר"ף את קושית התוס', שרבא אמר שכוונה מעכבת רק בפסוק ראשון, וכאן אומר שצריך להפסיק פרק ראשון, ומיישב הר"ף שהגמ' אמרה את הטעם של כוונה בכדי ליישב את שיטת ר' יוחנן, שכוונה מעכבת בכל פרק ראשון. ומכל מקום גם לרבא שרק בפסוק ראשון מעכבת הכוונה, הדין נכון שצריך להפסיק בכל הפרק הראשון מטעם אחר, שלא יהיה נראה קקורא ארעי.

וכך נפסק **בשו"ע** (סימן סג סעיף ז) העוסק במלאכה ורוצה לקרוא קריאת שמע, יפסיק ממלאכתו עד סוף פרשה ראשונה, כדי שלא יהיה קקורא ארעי. ומבאר **הבית יוסף**, שפרשה ראשונה הוא עיקר קבלת עול מלכות שמים, ולכן צריך להפסיק בו ממלאכה.

3. איסור מלאכה בשעת ברכה

דברי הירושלמי: בהמשך סוגיית הגמרא (ברכות דף טז). מבואר, כי פועלים שהיו עושים מלאכה אצל בעל הבית, קוראים קריאת שמע ומתפללים, ואוכלים ותן ואין מברכים לפניו, ומברכים אחריה רק שתי ברכות.

בתלמוד ירושלמי (ברכות פרק שני הלכה ה דף יח.) דייקו מברייתא זו; אמר רבי מנא זאת אומרת שאסור לעשות מלאכה בשעה שיברך, שאם לא כן יעשה מלאכה ויברך.

מדברי הירושלמי מוכיח **הרמב"ן** (מלחמות ד' ברכות

לומד שטעם האיסור הוא בגלל הכוונה הנצרכת בפרק ראשון, שבפרק ראשון נאמר (דברים פרק ו) וְהָיָה הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה עַל לִבְכָּךְ.

מאיךך לדעת **הר"ף** (ברכות דף ט.), יש כאן טעם חדש באיסור רמיזה וחיוב להפסיק את המלאכה, לא מצד חוסר כוונה, שהוא רק בפסוק ראשון לפי רבא, אלא משום קקורא ארעי, ועל כך הובא הפסוק וְלֹא אֶתִי קְרָאתָ יַעֲקֹב, ופרשי לה רבנן משום דמשוי לה עראי.

הלכה: נפסק **ברמב"ם** (הלכות קריאת שמע פרק ב הלכה ח) הקורא קריאת שמע, לא ירמוז בעיניו ולא יקרוץ בשפתיו ולא יראה באצבעותיו. כדי שלא תהיה קריאתו עראי, ואם עשה כן, אף על פי שיצא ידי חובתו הרי זה מגונה.

וכך נפסק **בשו"ע** (סימן סג סעיף ו), הקורא קריאת שמע לא ירמוז בעיניו ולא יקרוץ בשפתיו ולא יראה באצבעותיו בפרשה ראשונה שהוא עיקר קבלת עול מלכות שמים, מפני שנראה קקורא ארעי, ונאמר (דברים פרק ו פסוק ז) וְדַבַּרְתָּ בָּם, ודורשים חז"ל 'עשה אותם קבל'.

שואל **הכסף משנה** (שם) בשם **רבינו מנוח** מדוע הרמב"ם לא חילק בין פרשה ראשונה לשניה שלכאורה מוכח מהגמ' שבפרשה שניה מותר, ומתוך שהרמב"ם לא רצה לגלות ההיתר, כדי שלא יזלזלו בקריאת פרשה שניה. ועוד תירץ שבפרשה שניה אינו מגונה אבל יש איסור. ונקט **המגן אברהם** (סימן סג ס"ק י) לעיקר את הטעם השני של הכסף משנה, שבפרשה שניה אינו מגונה אבל יש איסור.

ומפורש **בפרי מגדים** (אשל אברהם סימן סג ס"ק י), **ובבן איש חי** (הלכות שנה ראשונה פרשת וארא אות יג), וכן מדויק **בגרי"ז** (סימן סג סעיף ז), ולכאורה זה גם כוונת **המג"א** (סימן סג ס"ק י), שגם פרשה שלישית דינה כמו פרשה שניה, שאסור לרמוז ואינו מגונה.

מוסיף **המשנ"ב** (סימן סג ס"ק יז יח) שאפילו לדבר מצוה אסור לרמוז. וכתב, יש מחמירין שאסור לרמוז גם בפרשה שניה, וצייין בשער הציון לדברי המגן אברהם הנ"ל. ולדבר מצוה מותר לפי כל הדעות בפרשה שניה, כמו שמוכח ברבא שרמז לצורך מצוה בפרשה שניה. וכתב **הביאור הלכה** (ד"ה לא ירמוז) אדם שרגיל מאוד לשאוף טבאק, ולא יכול לכוין בלי זה, יש להקל בפרשה שנייה.

2. איסור מלאכה בקריאת שמע

תפילת האומנים: מבואר **במשנה** (ברכות דף טז. וברש"י שם) האומנים קורין קריאת שמע בראש האילן ובראש הנדבך, אבל בתפילה אינם רשאים לעשות כן, מפני שאינם יכולים לכוין, וצריכים לרדת למטה, כי

א) על ה"ט"ז, שדין זה סותר למה שנאמר בדיני קריאת שמע, שרק בפרשה ראשונה בטלים ממלאכתם, ומפרשה שניה ואילך עוסקים במלאכתם וקוראים. ותיירץ, ואפשר שקריאת שמע נחשב כלימוד תורה, ומותר לעשות מלאכתו בשעת לימוד התורה.

ב) אופן אחר מתרץ **בתהלה לדוד** (סימן קצא), שכל דברי ה"ט"ז שהאיסור קיים בכל הברכות היינו רק להתחיל במלאכה, אבל אם כבר עוסק במלאכה דינו כדעבד ואינו צריך להפסיק, כי אם בפרשה ראשונה של קריאת שמע. ויש לציין **שבמשנ"ב** (סימן קצא ס"ק ו) מפורש שאין הבדל בין התחיל במלאכה, ללא התחיל במלאכה.

והביא התהלה לדוד תירוץ נוסף מדברי הגר"ז (שו"ע הרב סימן קפג סעיף יד), שיש 2 דינים חלוקים; א. עסק מלאכה שצריך לפנות לבו אליו ומפריע לכוונה, והיא אסורה לכתחילה בכל הברכות, ואפילו בפרשה שניה של קריאת שמע. ב. עושה מלאכה בידיים שאין בו חסרון כוונה, ואסור רק משום שלא יהיה קריאת ארעי, וזה אסור רק בברכת המזון ובפרשה ראשונה של קריאת שמע. והסיק בתהלה לדוד, שמכל מקום אינו מיישב את שיטת ה"ט"ז, שכותב בפרוש שבכל הברכות אסור משום ארעי.

קושיית המשנ"ב: **המשנ"ב** (סימן קצא ס"ק יט) מדייק מלשון השו"ע שאחרי פרשה ראשונה מותר לעסוק במלאכתו אפילו בברכות קריאת שמע, וכן מפורש **בבית יוסף** (סימן סו ד"ה ומ"ש רק אם ארעו וכו'). ושואל סתירה מהמבואר **בט"ז** (ס"ק א) שאיסור עשית מלאכה, נאמר גם בשאר ברכות או תפלה, ולא רק בברכת המזון, והניח בצע"ג. (יש לעיין, האם לפי הגר"ז מיושב תמיהת המשנ"ב, ואם כן יוצא שיש דיוק ממושית המשנ"ב שחולק על הגר"ז).

5. גדרי הדין

שמונה עשרה: לגבי תפילת שמונה עשרה נפסק **בשו"ע** (סימן קד סעיף א) לא יפסיק בתפלתו. וכתב **המשנ"ב** (סימן צו ס"ק ז, סימן קד ס"ק א) שאסור לרמוז, ומותר לרמוז כדי שלא יטרד בתפלתו, כגון להשתק את התינוק הבוכה, או אדם חשוב שחפץ שלא ימתינו לו לאמירת קדיש או קדושה, ומרמז לש"ץ להמשיך. וכן בברכת המזון כתב **הערוך השולחן** (סימן קפג סעיף ח) שאסור לרמוז בעיניו, שדומה לתפילה.

דף ט. מדפי הרי"ף) שטעם הפסק ממלאכה הוא משום כקורא ארעי, שהרי בברכת המזון הכוונה אינה מעכבת ובכל זאת אסור לעשות מלאכה, ועל כרחך הטעם שלא יהיה כקורא ארעי.

להלכה: דברי הירושלמי הובאו להלכה **בבית יוסף** (סוף סימן קצא), ו**בשו"ע** (סימן קפג סעיף יב, סימן קצא סעיף ג), שאסור לברך ברכת המזון כשהוא עסוק במלאכתו.

ו**כתב בביאור הלכה** (סימן קצא ד"ה בעודו מברך) בשם **העולת תמיד**, שבדעבד אם בירך כשהיה עסוק, יצא דלא גרע משיכור.

ו**כתב המגן אברהם** (סימן קצא ס"ק ב) דמוטב לדלג בברכה מלעשות מלאכה. וכתב **בחסד לאלפים** (לבעל הפלא יועץ או"ח סימן קצא) צא ולמד חומר שבו, שהרי מצינו שיותר טוב שלא יברך, משיברך בהיותו עוסק במלאכה.

4. החידוש של ה"ט"ז

כל המצוות: ידוע מה שחידש ה"ט"ז (סימן קצא ס"ק א), שאין לטעות ולומר שאיסור זה דוקא בברכת המזון ולא בשאר ברכות או תפילה, אלא הוא הדין בכל דבר מצווה לא יעסוק בדבר אחר, ואפילו לעיין בדברי תורה אסור, כי זה מורה על עשיית המצווה בלי כונה אלא דרך עראי ומקרה, והוא בכלל ה**פסוק** (ויקרא פרק כו פסוק כא) **וְאִם תִּלְכְּוּ עִמִּי קְרִי.**

כל הברכות: חידושו של ה"ט"ז, הובא להלכה בדברי הרבה פוסקים, וכן הוא **באליה רבה** (סימן קצא ס"ק ג), **באר היטב** (סימן קצא ס"ק ב), **שולחן ערוך הרב** (סימן קפג ס"ק יד), **חיי אדם** (חלק א כלל ה סעיף טו), **מגן גיבורים** (סימן קצא

אלף המגן ס"ק ב), **ערוך השולחן** (סימן קצא ס"ק ה), **בן איש חי** (שנה א פרשת שמיני אות ז), **כף החיים** (סימן קצא ס"ק ג), ו**משנ"ב** (סימן קפג ס"ק לז, שער הציון ס"ק מא, סימן קצא ס"ק ה) שהוא הדין בכל ברכה או תפילה אסור לעסוק במלאכה בשעת אמירתו.

והדגיש המשנ"ב, שאפילו בברכות דרבנן אסור כדמוכח בירושלמי, שהרי הטוב והמטיב הוא דרבנן, והוסיף **בביאור הלכה** (סימן קצא סעיף ג ד"ה אסור) שהוא הדין כשעוסק באיזה מצווה לא יעסוק אז בדבר אחר.

ותמה **הפרי מגדים** (משבצות זהב סימן קצא ס"ק

מפשטות דברי השו"ע שכתבו פעמיים בהלכות ברכת המזון, ולא הזכירו להלכה בהלכות ברכות.

וכעין זה תמה הגרי"ש אלישיב זצ"ל (שיעורי ברכות דף טז), על דברי הט"ז, שברכת המזון חמורה כמו שמונה עשרה, כמבואר בשו"ע (סימן קפג סעיף ח) לגבי שאלה מפני היראה ומפני הכבוד, שיש הסוברים שדינה כתפילה, ואין ללמוד ממנה לשאר ברכות.

7. רמיזה המותרת

לצורך מצוה: מבואר בריטב"א (יומא דף יט:): הובא בכף החיים (סימן סו אות ז) שבפרשה ראשונה אסור לרמוז אפילו לצורך מצוה, אך לאפרושי מאיסורא באופן שאין לו תקנה, מותר לרמוז ואפילו להפסיק ולומר, כי לא גרע מהמפסיק לומר שלום מפני היראה ומפני הכבוד, והרי כבוד שמים עדיף.

כתב הטור (סימן סא) יש נוהגים כשאומרים ד' של 'אחד' להטות את הראש לארבע הרוחות, כפי הכוונה שהקב"ה הוא יחיד למעלה ולמטה ובכל רוחות השמים. והביא מפקפקים במנהג זה, משום שאסור לקרוץ בעיניו ולרמוז בשפתיו. ואביו הרא"ש דחה את טענתם, שרק כאשר הקריצה היא לדבר אחר אסור, כי מבטל את הכוונה, אך כאן הרמיזה היא לצורך הכוונה.

לגבי קימה בפני תלמיד חכם, בפרשה ראשונה של קריאת שמע, מבואר בברכי יוסף (יו"ד סימן רמד אות א) שאם אינו מבטל כוונתו, חייב לקום ואינו פטור מדין עוסק במצוה. וכן מובא בשם החזו"א (דעת נוטה חלק א אות נג והערה 49), שמותר לקום אפילו בפסוק ראשון של קריאת שמע. וכן נוקט בתשובות והנהגות (כרך ד סימן כב).

אך השבט הלוי (חלק ו סימן קמו) מצדד שבאמצע הקריאה ממש פטור מלקום, ורק במקום שמפסיקים מפני הכבוד כמבואר בשו"ע (אורח חיים סימן סו), מסתבר שחייב לקום, כי הוא לכל הפחות כמו מפני הכבוד.

למעשה: בספר חינוך הבנים כהלכתו (הלכות תפילה פרק יב, עמודים קעו-קעט) האריך בכמה דוגמאות שנוגע למעשה כלפי קטן, וכגון קטן המפריע באמצע התפילה, לחנך הקטן על ידי רמז באמצע התפילה, להחזיק תינוק בשעת תפילה, ובאופן שאי אפשר האם זה דוחה את התפילה, והביא את הכרעות גדולי הפוסקים וטעמיהם, בטוב טעם ודעת.

וכתב הכף החיים (סימן נא סעיף יז) שגם בפסוקי דזמרה יש מחמירים לאסור לקרוץ בעיניו. אך לדעת הגר"ש דבליצקי זצ"ל (דרך ישרה פרק ח אות ו) מוכח מכמה מקומות, שיש להקל בעת הצורך.

הפסק: יש לחקור, האם מותר להפסיק מאמירת הברכה ולעשות מלאכה, וכתב במאיר עוז (סימן סג סעיף ו סוף אות ד) בשם הפסקי תשובה, שלכאורה תלוי בטעמים, שאם הטעם בגלל כוונה הרי יכול לכיין אחרי שיפסיק ולא מפריע לכוונה, אבל אם הטעם בגלל ארעי גם זה בכלל ארעי.

וציין למה שכתב המשנ"ב (סימן סג ס"ק יג) והביאור הלכה (סימן קא ד"ה המתפלל) על פי דברי הרשב"א יש ליהרר בפסוק ראשון של קריאת שמע, ובברכה ראשונה של שמונה עשרה, שלא יפנה לבו לדברים אחרים אפילו שאח"כ חוזר לכוונתו, והסתפק לענין דיעבד.

ואפשר להוכיח מדברי הבית יוסף (סימן סו ד"ה ומ"ש רק אם ארעו וכו') שגם כשמפסיק אסור, שהרי דן לגבי להניח טלית ותפילין באמצע ברכות קריאת שמע ותלה בדיון האמור, ולא כתב שיכול להפסיק ולהמתין, בהכרח שגם זה בכלל ארעי.

ונקטו הגרי"ש אלישיב זצ"ל (שיעורי ברכות דף כג:): והאור לציון

(שו"ת חלק ב פרק ו אות ז), שהאיסור לרמוז בפרשה ראשונה, הוא אפילו אם מפסיק מהתפילה בשעה שהוא רומז, כיון שהטעם הוא מצד כקורא ארעי, וגם זה בכלל ארעי. ומוסיף הגרי"ש, שבפרשה שניה למרות שמותר לרמז, מכל מקום בשעה שרומז, עליו להפסיק את קריאתו, ויש דרגות בארעי והתירו בפרשה שניה דרגה זו.

6. שיטת החולקים על הט"ז

ברכת המזון חשוב: יש לציין שבספר בן ידיד (על הרמב"ם הלכות קריאת שמע פרק ב הלכה ד) ובקובץ שיעורים (חלק ב קונטרס דברי סופרים מכתב הג"ר מאיר אבוביץ), הוכיחו מסתירת הרמב"ם שדוקא ברכת המזון חמור ואסור לעשות מלאכה בשעה שמברך, אבל בשאר ברכות מותר. וכן נקט בספר טהרת המים (שאלוניקי תקל"ט, שיעורי טהרה מערכת ה אות כ) שאין איסור מלאכה בשאר ברכות, ומכל מקום הטוב והישר להחמיר. וכן כתב בשו"ת חלק לוי (נדפס בשנת תרצ"ד, אורח חיים סימן לט), לולי דברי הט"ז הייתי אומר שדוקא בברכת המזון אסור לברך בעודו עוסק במלאכה, אבל בשאר ברכות מותר לעשות מלאכה. ויש מדייקים כן

אדטיח מורכב על צמח

עדכון מאת הגר"ר אלחנן בקרמן שליט"א מ"ח משנת השדה (התמונות מתוך פרק "הרכבה, הכלאה והנדסה גנטית").

אבטיח שאינו מורכב: בשנים האחרונות, מרכיבים את האבטיחים וכן מלונים ומלפפונים על כנה של דלעת. כל שתיל הנשתל בשדה עובר במשתלה תהליך של 'הרכבה' בו מורכב הצמח משני חלקים. חלקו התחתון 'הכנה' הוא דלעת, וחלקו העליון 'הורכב' הוא אבטיח, מלון או מלפפון. יש צורך בהרכבה עקב מחלות קרקע ומזיקים, שלדלעת יש עמידות כנגדם.

בביקור של הרב בקרמן בשדות הגידול של חברת אוריג'ין, שטיפחה את הזנים החדשים, הסבירו נציגי החברה כי הפיתוח של הזנים החדשים המשמשים לכנה, נוצרו על ידי הכלאה בין 'אבטיח המתוק' ל'אבטיח הבהמות' שהוא בעל עמידות למחלות הקרקע. להרכבה כזו יש עדיפות גם מבחינה מקצועית, למרות שהאבטיח קטן מעט, הטעם טוב יותר. הגידול מהיר וזול יותר ביחס לאבטיח המורכב על דלעת. פירות זן הכנה הם בעלי מתיקות מועטת מאוד, צבע הפרי לבן. אך כמובן הפרי שלהם אינו משווק, תפקידם רק לשמש ככנה לאבטיח המתוק.

הרכבה זו היא ללא חשש כלאים. יתכן שהכנה והורכב נחשבים למין אחד ממש, ואפילו אם הם נראים כשני מינים, כיון שהעלים והפרי דומים וטעם הפרי אינו רחוק ביותר, על פי הלכה אין בו איסור כלאים ודינו כמין אחד. גם כשר וגם איכותי.

שנה שעברה נגמר הפיתוח של האבטיח החדש, והשנה שיווקו כמות קטנה של שתילים לניסיון שברוך ה' צלח יפה. בסה"כ נזרעו חמישים דונם מהאבטיח הכשר, ואכן השנה נמכרו לציבור באמצעות נקודות המכירה של 'קרן משנת יוסף', כמות מצומצמת של אבטיחים שגדלו ללא כלאים, על ידי טיפוח מקצועי של כנות אבטיחים עמידים למזיקים עליהם הורכב האבטיח המתוק.

לאור ההצלחה, מקוים שבשנה הבאה ישווקו כמות יותר גדולה של שתילי האבטיחים החדשים, לרווחת ציבור מדקדי ההלכה. כמו כן מתוכנן לייצר שתילים של מילון שמורכב על מילון והרכבתו כשרה, הצפי הוא שהתהליך ייקח כשנתיים. אך לגבי מלפפון, עדיין אין פתרון באופק למנוע את ההרכבה האסורה, יתכן שבעוד כמה שנים תתחדש אפשרות לחפש זני מלפפון מתאימים, ולייצר מהם שתילים כשרים ללא כל חשש.

הבעייה קיימת ברבים מעצי הפרי, כמעט כל עצי הפרי מורכבים, חלקם בהיתר 'מין במינו', רובם באיסור 'מין בשאינו מינו'.

תמונה 1 אבטיח מורכב על דלעת. העלה התחתון הוא מהדלעת, העלים הבאים הם כבר של אבטיח. העפר של השתיל הוסר כדי לא להיכשל באיסור "מקיים כלאים".

תמונה 2 הרכבת אבוקדו זן האס' על אבוקדו זן מערב הודי. הרכבה מותרת 'מין במינו'.

תמונה 3 תפוח מורכב, הורכב מזן 'פינק ליידי' שפירותיו משובחים. הכנה מזן 'חשב' זן חזק ועמיד שפירותיו אינם משובחים. הרכבה מותרת 'מין במינו'.

החומר מכל הוא האגס המורכב לרוב על חבוש. זאת בזמן שיש אפשרות להרכיב את האגס על כנת אגס כשרה למהדרין (כדוגמת אגס מין 'בטוליפליה' שהפירות שלו קטנים מאוד, אך הוא עץ חזק ביותר). המשתלות לא עוברות לכנות הכשרות, כיון שאין ביקוש ולחץ מצד הצרכנים.

ואיך אנו הצרכנים קשורים לנושא: **השולחן ערוך** (יו"ד סימן רצה סעיף ז) פוסק: "אסור לקיים המורכב כלאים, אבל הפרי היוצא ממנו, מותר, ואפילו לזה שעבר והרכיב". כך שהמגדל עובר על איסור, ואנחנו הננים מהגידולים בהיתר.

נחזור לענין האבטיח; בעבר השתמשו בחומר שנקרא "מתיל ברומיד" שחיסא את הקרקע, החומר נאסר לשימוש עקב כך שהוא מזיק לשכבת האוזון. אך יש חומרים נוספים שמזיקים, וכל עוד שלא מצאו תחליף לא אסרום לשימוש. במקרה שלנו, הייתה בעיה של איכות הסביבה, נמצא פתרון מוזל מאוד של הרכבה שמתבצעת על ידי מכונה בכמה שניות, ומבחינת משרד החקלאות יש תחליף לשימוש בחומר, והבעיה באה על פתרונה.

מה טוב ומה נעים, כאשר ציבור שומרי תורה ומצוות יתאגדו ויבקשו פירות וירקות שגדלו ללא חשש כלאים. גם השנה כמעט כל האבטיחים (מלבד הכמות הקטנה של האבטיח הכשר), וכל המלונים והמלפפונים עדיין מורכבים באיסור. בתפילה שהענין יוסדר, ולא נעבור לסדר היום כאשר המגדלים נכשלים באיסור כלאים.

משיב כהלכה

הפרס השבועי 100 שקל מזומן
הזוכה בפרס גיליון 447 בסך 100 שקל מזומן
הבח"מ משה שפיץ הי"ד
שיבת קמניץ לצעירים ירושלים

שאלה: האם מותר לנגב ידים בשעת ברכה?

מה נכלל בהגדרה של 'תשמיש קל' שנאסר בשעת ברכה (ניגוב ידים, הליכה, חליצת וגלילת התפילין, קיפול הטלית)? חילוקי הדינים בין שעת ברכה, שמע ישראל, פרשיות קריאת שמע, שמונה עשרה, תפילת הדרך?

מקורות: **שולחן ערוך** (סימן סג סעיף א, ג, סימן פט סעיף ח, סימן צד סעיף ד, סימן קפג סעיף ט, ט, סימן קצא סעיף ג), **מגן אברהם** (סימן קצא ס"ק ב), **עוד יוסף חי** (שנה ראשונה ויצא אות ב), **משנה ברורה** (סימן כה ס"ק נו, סימן לא ס"ק ז, סימן לד ס"ק יד, סימן קנח ס"ק מא), **ארחות רבינו** (חלק א עמוד יג), **דעת נוטה** (חלק א עמוד שד הערה 144), **הליכות שלמה** (פרק ח דבר הלכה ג, פרק א ארחות הלכה 9, פרק כב סעיף ה), **עין הפרשה** (קובץ קעג עמוד קנב).

במדור זה מופיעה שאלה בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה יכול לזכות בפרס. בחירת הזוכה על דעת רבני הילכתא ולפי החלטתם הבלעדית. התשובות המובחרות ישלבו במידת האפשר בגיליון הקרוב. **כבדי להשיב ולהגיש תשובה, מספיק לעיין במראה מקום אחד!** נא לשלוח את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחריו יום ראשון תיחשב לשבוע הבא). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שוחח 4
2. בעמודות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' - 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 6507823-1532
5. במייל 5047867@gmail.com

לע"ו מרן פוסק הדור

הגאון הגדול רבי יוסף שלום ב"ר אברהם אלישיב זצ"ל
 נלב"ע כ"ח תמוז תשע"ב ת.נ.צ.ב.ה.

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. פרשה ראשונה:** אסור לרמוז בעיניו ולקרוע בשפתיו ולהורות באצבעותיו בפרשה ראשונה של ק"ש, אפילו לדבר מצוה. יש מפרשים הטעם כי הכוונה מערכת ככל הפרשה, ולדינא הטעם משום שנראה כקורא עראי, ובפרשה ראשונה עיקר קבלת עול מלכות שמים. וזהו עובד יצא אך הוא מגונה.
- ב. פרשה שנייה:** אינו מגונה, ויש מחמירין שמכל מקום יש איסור. ויש אומרים שהוא הדין פרשה שלישית. לדבר מצוה מותר. והרגיל לשאוף טבק ועודו לו לכוונה, מותר בפרשה שנייה.
- ג. איסור רמיזה:** בתפילת שמונה עשרה וברכת המזון, אסור לרמוז, אך לצורך סילוק טירדות שמונעות מלכוין מותר לרמוז. ויש מחמירים גם בפסקי דמורה, ויש מקילים בשעת הצורך. האיסור לרמוז הוא גם כאשר מפקס מקריאתו, ובמקום שמותר לרמוז עליו להפסיק מקריאתו כשרומז.
- ד. היתר:** לאפרושי מאיסורא מותר לרמוז בפרשה ראשונה, כמפסיק מפני הכבוד, משום כבוד שמים. ומותר לנענע הראש לד' רוחות, שאינו נחשב רמיזה, כי עושה כן לצורך הכוונה.
- ה. קימה:** לעמוד לפני תלמיד חכם, מותר גם בפרשה ראשונה ובפסקו ראשון, אם אינו מבטל כוונתו. ויש אומרים שמוותר רק במקום שמפסיקים מפני הכבוד.
- ו. מלאכה:** העוסק במלאכתו, יפסיק ממלאכתו בשעת קריאת שמע בפרשה ראשונה. אבל בפרשה שנייה ובברכות קריאת שמע מותר לעשות מלאכה. ויש אוסרים בהם כמו בשאר הברכות.

עדכוני הלכה

טבילת סיגריה אלקטרונית

מנהג העולם, וכן הורו הג"מ מאיר סירוטה שליט"א, והג"ר חיים יהודה כהן שליט"א, והג"ר עמם פריד שליט"א (בהוראה לרביני הילכתא), שלא צריך לטבול את הראש של סיגריה אלקטרונית, ואינו 'כלי אכילה', שההכנסה לפה לשאוף דרכו את הזיעה אינו 'דרך אכילה'. ועלינו להסביר, מדוע לא נחשב כלי אכילה שצריך טבילה (בעשוי מברזל או זכוכית, ולא מפלסטיק), כאשר יהודי קונה אותו מיצרן גוי, לפי השיטות שטיפות המילוי טעונות כשרות מהודרת לפסח, ויש מצריכים כשרות גם לכל ימות השנה (גיליון עומק הפשט מספר 206 בנושא 'כשרות סיגריה אלקטרונית'), כי לעיתים בולע את המילוי, והזיעה ניכרת ומורגשת בפה. ולפי השיטות, שיש איסור בצום לעשן סיגריה אלקטרונית, כדון טעימה פחות מכשיעור האסורה בצום.

נושא הגיליון הבא:

'ניגוב ידים בשעת ברכה'

טלו חלק בזיכוי הערים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

לרגל פרשיות מטות מסעי שעוסקות בגבולות הארץ ולקראת א' אב היארצייט של אהרן הכהן ניתן להשיג במערכת את 'מפות הילכתא' גבול צפון והר ההר' עם מקורות והסברים

הילכתא

לדעת לחיות מהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט
 שיעורים וימי עיון
 בית הוראה טלפוני
 ביורוי הלכה אקטואליים
 קו מידע הלכתי
 חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

5047867@gmail.com לקבלת הגיליון במייל: בית הוראה מערכת הגיליון

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...